

AZ ÓKORI GÖRÖG KULTÚRA

Filozófia

Szofisták

- hivatásos értelmiségi réteg
- cél: saját igazuk elfogadtatása+ az ellenfél meggyőzése
- minden viszonylagos
- mindennek a mértéke az ember

Démokritosz (Kr.e. 460–370)

- atomelmélet: a mindenség láthatatlan és oszthatatlan (atomosz) részecskékből áll, amelyek minőségileg azonosak egymással, de alakjuk, helyzetük különböző: keveredésükből – és mozgásából – lett/alakul az élet.
- az atomok üres térben mozognak
- a halál a test durva atomjainak szétválása a lélek finom atomjaitól.

Szókratész (Kr.e. 469–399)

- léteznek örök érvényű értékek
- a fogalmak mindig azonosak önmagukkal
- megismerés: bábáskodás – az emverben meglévő tudást kell világra segíteni

Platon (Kr.e. 427–347)

- párbeszéd
- idealista filozófia - az ideát létezőnek tekintette
- a jelenségek kétféleképpen vizsgálhatók: érzékeléssel és gondolkodással
- elismeri a valóság létezését, de a valóságnak csak az anyákát tartja megismerhetőnek (tűz, árnyék a barlang falán)
- Az igazi megismerés: visszaemlékezés az ideák segítségével
- Államelmélete:

I. osztály: földművesek, kézművesek, kereskedők – családdal, magántulajdonnal rendelkező közemberek, – politikai jogok nélkül (gyomor)

II. osztály : katonák, rendőrök, hivatalnokok, középosztály: vagyon- és nőközösségben; (szív)

III. osztály (ész, bölcsesség) tagjai az uralkodók, filozófusok; az állam legfőbb irányítói: vagyon- és nőközösségben (fej)

Arisztotelész (Kr.e. 384–322)

- húsz évig tanul Platón mellett
- hét évig Nagy Sándor nevelője, majd Athénban nyit filozófiai iskolát Kr.e. 335-ben.
- Óriási tárgyi tudás (matematikai, fizikai, biológiai és csillagászati ismeretek)
- mindig a valóságos tényekből és adatokból indult ki, kereste az ok-okozati összefüggéseket. - Ő teremtette meg a gondolkodás törvényszerűségeinek, formáinak tudományát, a logikát (logosz=ész, értelem).
- Ő rendszerezte először a növény- és állatvilágot.
- 158 görög állam alkotmánytörténetét vizsgálva legjobbnak azt az államot tartja, amely az arisztokrácia és a demokrácia előnyeit egyesíti – igazságos egyeduralom- Politika
- Szakított Platón eszméivel: „Szeretem Platónt, de az igazságot még jobban: szerinte a szellemi és az anyagi világ is valóságosan létező, de a szellemi magasabb rendű
- Művészetfilozófiája (Poétika c. művében) a művészet valóságutánzó tevékenység

Orvostudomány

Hippokratész (Kr.e. 460–370) megfigyelésen alapuló gyógyítás; az egészség a testben fellépő ellentétek egysége. Gyógyításban az étrend szerepe, testgyakorlás, diéta, masszázs. Idegműködésben az agy központi szerepének felfedezése. A betegségek tüneteit följegyezték, az alkalmazott gyógymódot is, újabb és újabb vizsgálati módszereket vezetve be. Elutasítja a varázslást, kuruzslást, a természetben keresi a betegség okát és gyógyszerét. Felismeri, hogy a szervezet küzd a betegség ellen. A testnedvek: vér – nyálka – fekete epe – sárga epe – egyensúlyának megváltoztatásából is következtek betegségekre. Orvosi iskolája Khioszban.

Irodalom:

- Aiszkhülosz (Kr.e. 525–456) Oreszteia (trilógia); (90 drámájából 7 maradt fenn)
- Szophoklész (Kr.e. 496–406) Antigoné; Oidipusz király; 120-nál több drámájából 7 maradt ránk.
- Euripidész (Kr.e. 485–406) Médeia; Phaedra; Alkesztisz;
- Arisztophanesz (Kr.e. 450–385) drasztikum, paródia; Békák; Felhők; Madarak;
- Menandrosz (Kr.e. 342–291) típusok, jellemábrázolás; városi környezet, hétköznapi szituációk ábrázolása;

Történetírás: törekvés az objektivitásra, a részrehajlás nélküli tudományos munkák írására, az okfeltárára, tények, adatok alapján.

- **Hérodotosz:** A görög-perzsa háború története;
- A történelemben körforgás van
- **Thuküdidész:** A peloponnészoszi háború története; az események magyarázatát az anyagi, gazdasági tényezők adják, ezek a történelem fő mozgatói.

Építészet, szobrászat:

- Pheidiasz: ő az athéni fellegrvár újjáépítésének felelőse, szobrász, építész: Pallasz Athéné szobra; Zeusz szobra;
- Polükleitosz: szobrász: Dárdavivő;
- Müron: szobrász: Diszkobolosz=diszkoszvető;
- Praxitelész: szobrász: Hermész a gyermek Dionüszossal;

Festészet, mozaikok: vázafestészet: vörös alakos alakos vázák; festmények (kedvelt a növényi ornamentika)

Építészeti elemek: dór, ión, korinthoszi oszlopok; (dór: lábazat nélküli, felfelé keskenyedő tartóoszlop; ión : alépitmény (lábazat), karsú, magasabb oszlop, fejezetén csigavonalas díszsel; korinthoszi: rovátkolt törzsű, fejezetén akantuszlevelekkel;)

- timpanon: épülethomlokzat háromszög alakú felső falrész, mely általában domborművekkel díszített;
- konzol: falba befogott, arra merőleges tartóelem (kőből, fából stb.);
- fríz: ablakpárkányon futó plasztikus vagy mértani díszítésű szalagdísz.

A mindennapi élet fontosabb kifejezései:

- amphora: „mindkét oldalán tartott” – tárolóedény
- fibula: ékszerként is szolgáló ruhakapcsoló tű
- szarkofág: egy személy részére készült, rendszerint láda formájú kő- vagy terrakotta koporsó
- sztélé: hely megjelölésére szolgáló kőlap; sokszor sírok fölött emelték, s akkor felirattal látták el és/vagy díszítették, de határköként is használták, sőt szentélyekben is
- paidagógosz: gyermekkísérő, gyermekvezető (tanár)
- sztadion: stadion, sportversenyek helyszíne; távolságmérték: Olümpiában 192.27 m